

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. gegužės 16 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Europos bendrovė – Reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 – 12 straipsnio 2 dalis – Darbuotojų dalyvavimas priimant sprendimus – Europos bendrovės įregistravimas – Sąlygos – Direktyvoje 2001/86/EB numatytos derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūros įgyvendinimas iš anksto – Be darbuotojų įsteigta ir įregistruota Europos bendrovė, tapusi darbuotojus įdarbinusių patrunuojamųjų bendrovių patrunuojančiąja bendrove – Pareiga pradėti derybų procedūrą *a posteriori* – Nebuvimas – 11 straipsnis – Piktnaudžiavimas Europos bendrove – Darbuotojų teisių, susijusių su dalyvavimu priimant sprendimus, atėmimas – Draudimas“

Byloje C-706/22

dėl *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija) 2022 m. gegužės 17 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2022 m. lapkričio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG

prieš

Vorstand der O Holding SE

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas L. Bay Larsen, teisėjai F. Biltgen (pranešėjas), J. Passer ir M. L. Arastey Sahún,

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

posėdžio sekretorius D. Dittert, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2023 m. rugsėjo 28 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Konzernbetriebsrat der O SE & Co. KG*, atstovaujamos *Rechtsanwalt* T. Lemke,
- *Vorstand der O Holding SE*, atstovaujamos *Rechtsanwalt* C. Crisolli,

* Proceso kalba: vokiečių.

- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller, R. Kanitz ir N. Scheffel,
- Liuksemburgo vyriausybės, atstovaujamos T. Schell, padedamo *avocats* S. Sunnen ir V. Verdanet,
- Europos Komisijos, iš pradžių atstovaujamos G. Braun, B.-R. Killmann ir L. Malferrari, vėliau B.-R. Killmann ir L. Malferrari,

susipažinęs su 2023 m. gruodžio 7 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto (OL L 294, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 251) 12 straipsnio 2 dalies ir 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyvos 2001/86/EB, papildančios Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus (OL L 294, 2001, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 272), 3–7 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Konzernbetriebsrat der O SE & Co KG* (bendrovės *O SE & Co KG* darbo taryba, toliau – O KG grupės darbo taryba) ir *Vorstand der O Holding SE* (*O Holding SE* valdyba) ginčą dėl prašymo įsteigti specialų derybų organą, siekiant *a posteriori* pradėti Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniuose nurodytą derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūrą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 2157/2001

- 3 Reglamento Nr. 2157/2001 1, 2, 19 ir 21 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:
 - „(1) [Europos] Bendrijoje sukūrus vidaus rinką ir dėl šios priežasties joje pagerėjus ekonominei bei socialinei padėčiai, ne tik turi būti pašalintos prekybos kliūtys, bet ir gamybos struktūros turi būti pritaikytos veikti visoje Bendrijoje. Todėl svarbu, kad bendrovės, neapsiribojančios vietinių poreikių tenkinimu, turėtų sugebėti planuoti savo veiklos reorganizavimą visoje Bendrijoje ir jį vykdyti.
 - (2) Toks reorganizavimas reiškia, kad egzistuojančioms skirtingų valstybių narių bendrovėms suteikiama galimybė susijungiant su kita bendrove vienyti savo potencialą. Tokios operacijos gali būti vykdomos tik tinkamai atsižvelgiant į Sutartyje išdėstytas konkurencijos taisykles.

<...>

(19) Darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus [Europos akcinėje bendrovėje (toliau – SE)] taisyklės yra apibrėžtos [Direktyvoje 2001/86], todėl šios nuostatos laikomos neatsiejama šio reglamento dalimi ir privalo būti taikomos kartu.

<...>

(21) [Direktyvos 2001/86] tikslas – užtikrinti, kad darbuotojai turėtų teisę dalyvauti sprendžiant klausimus ir priimant sprendimus, lemiančius jų SE egzistavimą. Kiti socialinės ir darbo teisės klausimai, ypač darbuotojų teisė gauti informaciją ir būti konsultuojamiems, kaip reglamentuojama valstybėse narėse, sprendžiami vadovaujantis nacionalinės teisės nuostatomis, taikomomis ir akcinėms bendrovėms.“

4 Šio reglamento 1 straipsnio 1 ir 4 dalyse numatyta:

„1. Bendrovė gali būti šiame reglamente nustatytais sąlygomis ir būdu įsteigta Bendrijoje kaip [SE].

<...>

4. Darbuotojų dalyvavimą priimant sprendimus SE reglamentuoja [Direktyvos 2001/86] nuostatos.“

5 Šio reglamento 2 straipsnio 2 dalies a punkte nustatyta:

„Akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, nurodytos II priede, kurios įsteigtos vadovaujantis valstybės narės teise ir kurių registruotos buveinės bei pagrindinė buveinė yra Bendrijoje, gali siekti holdingo SE įsteigimo, jei kiekviena bent dviejų tokių bendrovių:

a) veikia pagal skirtingos valstybės narės teisę <...>“.

6 Šio reglamento 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„SE registruota buveinė gali būti perkeliama į kitą valstybę narę pagal šio straipsnio 2–13 dalių nuostatas. Toks perkėlimas nereiškia, kad SE yra likviduojama ar kad įsteigiamas naujas juridinis asmuo.“

7 Reglamento Nr. 2157/2001 10 straipsnyje nustatyta:

„Taikant šį reglamentą, kiekvienoje valstybėje narėje SE laikoma akcine bendrove, įsteigta pagal tos valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, teisę.“

8 Šio reglamento 12 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatyta:

„1. Kiekviena SE įregistruojama tos valstybės narės, kurioje yra jos registruota buveinė, registre, nurodytame tos valstybės narės įstatymu <...>.

2. SE negali būti registruojama tol, kol pagal [Direktyvos 2001/86] 4 straipsnio nuostatas nėra sudarytas susitarimas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sąlygų, arba kol pagal šios direktyvos 3 straipsnio 6 dalį nėra priimtas sprendimas, arba kol nepasibaigs šios direktyvos 5 straipsnyje nustatytas derybų laikotarpis, jei susitarimas nėra pasiekiamas.“

Direktyva 2001/86

9 Direktyvos 2001/86 3, 6–8 ir 18 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(3) Siekiant skatinti socialinių Bendrijos tikslų įgyvendinimą reikia nustatyti specialias nuostatas, pirmiausia susijusias su darbuotojų dalyvavimu priimant sprendimus, turinčias užtikrinti, kad prie SE steigimo prisidedančių bendrovių darbuotojai įsteigus SE ir toliau dalyvautų priimant sprendimus arba jų dalyvavimas nesumažėtų. Siekiant šio tikslo, reikėtų nustatyti [Reglamento Nr. 2157/2001] nuostatas papildančių taisyklių rinkinį minėtoje srityje.

<...>

(6) Vis dėlto visais SE steigimo atvejais reikėtų užtikrinti informavimo ir konsultavimo tvarką transnacionaliniu lygmeniu.

(7) Jeigu viena ar kelios SE steigiančios bendrovės turi dalyvavimo teises, šias teises reikėtų išlaikyti perleidžiant jas jau įsteigta SE, jeigu šalys nesusitaria kitaip.

(8) Konkrečią kiekvienai SE taikytiną daugiašalio darbuotojų informavimo, konsultavimosi su jais ir prireikus – dalyvavimo priimant sprendimus tvarką atitinkamos šalys pirmiausia turėtų nustatyti atitinkamų šalių susitarimu arba, jeigu tokio susitarimo nėra, taikydamos papildomų taisyklių rinkinį.

<...>

(18) Svarbiausias šios direktyvos principas ir joje nustatytas tikslas yra apsaugoti darbuotojų įgytas dalyvavimo priimant bendrovės sprendimus teises. Atsižvelgiant į darbuotojų teises, galiojusias prieš įsteigiant SE, jiems turėtų būti suteiktos teisės dalyvauti priimant sprendimus SE („prieš“ ir „po“ principas). Dėl to toks požiūris turėtų būti taikomas ne tik steigiant naują SE, bet ir struktūriniais veikiančios SE pokyčiams ir jų proceso paveiktoms bendrovėms.“

10 Šios direktyvos 1 straipsnyje „Tikslas“ nurodyta:

„1. Ši direktyva reglamentuoja darbuotojų dalyvavimą sprendžiant [Reglamente Nr. 2157/2001] nurodytų [SE] reikalus.

2. Šiuo tikslu priemonės dėl darbuotojų dalyvavimo nustatomos kiekvienoje SE 3–6 straipsniuose nustatyta derybų tvarka, o 7 straipsnyje nurodytais atvejais – priede nustatyta tvarka.“

11 Šios direktyvos 2 straipsnio „Sąvokų apibrėžimai“ b, c ir g punktuose nustatyta:

„Šioje direktyvoje:

<...>

b) „dalyvaujančios bendrovės“ – tai bendrovės, tiesiogiai prisidedančios prie SE steigimo;

c) „bendrovės dukterinė [patronuojamoji] bendrovė“ – tai įmonė, kuriai bendrovė turi dominuojančios įtakos <...>

<...>

g) „specialusis derybų organas“ – tai pagal 3 straipsnį įsteigtas organas deryboms su dalyvaujančių bendrovių kompetentingu organu dėl priemonių, skirtų darbuotojų dalyvavimui priimant sprendimus SE, nustatymo.“

12 Šios direktyvos 3 straipsnio „Specialiojo derybų organo įkūrimas“ 1–3 ir 6 dalyse numatyta:

„1. Kai dalyvaujančių bendrovių valdymo arba administraciniai organai parengia SE steigimo planą, jie iš karto, kai tik paskelbiamas susijungimo arba kontroliuojančiosios bendrovės steigimo sąlygų projektas arba kai patvirtinamas dukterinės [patronuojamosios] bendrovės steigimo ar reorganizavimo [pertvarkymo] į SE planas, imasi būtinų priemonių, įskaitant informacijos apie dalyvaujančias bendroves, susijusias dukterines [patronuojamasias] bendroves arba įmones [padalinius] ir apie jų darbuotojų skaičių pateikimą, kad su bendrovių darbuotojų atstovais būtų galima pradėti derybas dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu priimant SE sprendimus.

2. Šiuo tikslu įkuriamas specialusis dalyvaujančių bendrovių ir susijusių dukterinių [patronuojamųjų] bendrovių arba įmonių [padalinių] darbuotojams atstovaujantis derybų organas <...>

<...>

3. Specialusis derybų organas ir dalyvaujančių bendrovių kompetentingi organai susitaria raštu dėl priemonių, taikytinų darbuotojų dalyvavimui priimant SE sprendimus.

Šiuo tikslu, dalyvaujančių bendrovių kompetentingi organai prieš registruojant SE informuoja specialųjį derybų organą apie SE steigimo planą ir faktinį jos steigimo procesą.

<...>

6. Specialusis derybų organas toliau nurodyta balsų dauguma gali nuspręsti nepradėti naujų derybų arba nutraukti pradėtąsias ir veikti pagal darbuotojų informavimo ir konsultavimo taisykles, galiojančias valstybėse narėse, kuriose yra SE darbuotojų. Tokiu sprendimu sustabdoma 4 straipsnyje nurodyto susitarimo sudarymo tvarka. Jeigu minėtas sprendimas priimamas, jokia priedo nuostata netaikoma.

<...>

Specialiojo derybų organo veikla atnaujinama raštu paprašius ne mažiau kaip 10 % SE, jos dukterinių bendrovių ir įmonių darbuotojų arba jų atstovų, ir ne anksčiau kaip praėjus dvejimėms metams nuo pirmiau minėto sprendimo priėmimo, jeigu šalys nesusitaria derybų atnaujinti anksčiau. <...>“

- 13 Direktyvos 2001/86 4 straipsnio „Susitarimo turinys“ 2 dalies h punkte tarp įvairios informacijos, kuri turi būti nurodyta dalyvaujančių bendrovių kompetentingų organų ir specialiojo derybų organo sudarytame susitarime dėl priemonių, paminėta „susitarimo įsigaliojimo data ir trukmė, pakartotinio susitarimo svarstymo atvejai ir tvarka“.
- 14 Šios direktyvos 6 straipsnis „Derybų tvarką reglamentuojantys teisės aktai“ suformuluotas taip:
„3–5 straipsniuose nurodytai derybų tvarkai taikomi valstybės narės, kurioje turi būti įsteigta registruota SE būstinė, teisės aktai, jei šioje direktyvoje nenumatyta kitaip.“
- 15 Šios direktyvos 7 straipsnio „Standartinės taisyklės“ 1 dalyje nustatyta:
„Valstybės narės, siekdamos įgyvendinti 1 straipsnyje nustatytą tikslą, <...> nustato standartinės darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus taisykles, atitinkančias priedo nuostatas.
Valstybės narės, kurioje turi būti įsteigta registruota SE būstinė, teisės aktais nustatytos standartinės taisyklės taikomos nuo SE įregistravimo dienos, jeigu:
- a) taip susitaria šalys arba
 - b) <...> nepriimamas joks susitarimas ir
 - kiekvienos dalyvaujančios bendrovės kompetentingas organas nusprendžia pritarti standartinių taisyklių taikymui SE ir tęsti SE registravimą bei
 - specialusis derybų organas nepriėmė 3 straipsnio 6 dalyje nurodyto sprendimo.“
- 16 Direktyvos 2001/86 11 straipsnyje „Netinkamas tvarkos taikymas“ nurodyta:
„Valstybės narės imasi tam tikrų Bendrijos teisę atitinkančių priemonių, neleidžiančių netinkamai naudotis SE, kai siekiama atimti iš darbuotojų teises dalyvauti priimant sprendimus arba neleisti jomis pasinaudoti.“
- 17 Šios direktyvos 12 straipsnio „Šios direktyvos laikymasis“ 2 dalyje nustatyta:
„Šios direktyvos nesilaikymo atvejais valstybės narės numato atitinkamas priemones, administracines arba teismines procedūras šioje direktyvoje nustatytų įpareigojimų įvykdymui užtikrinti.“
- 18 Šios direktyvos priedo 1 dalyje, kurioje įtvirtintos jos 7 straipsnyje nurodytos standartinės taisyklės, reglamentuojama darbuotojams atstovaujancio organo sudėtis. Šios dalies pirmos pastraipos g punkte numatyta, kad „praėjus ketveriems metams po įsteigimo atstovaujantis organas išnagrinėja, ar pradėti derėtis dėl 4 ir 7 straipsniuose nurodyto susitarimo, ar toliau taikyti pagal šį priedą priimtas standartinės taisyklės“.

Vokietijos teisė

- 19 Direktyva 2001/86 į Vokietijos teisę buvo perkelta 2004 m. gruodžio 22 d. *Gesetz über die Beteiligung der Arbeitnehmer in einer Europäischen Gesellschaft* (Įstatymas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėje) (BGBl. I, p. 3675, 3686, toliau – SEBG).

20 SEBG 18 straipsnio „Derybų atnaujinimas“ 3 dalyje numatyta:

„Jei planuojami SE struktūriniai pokyčiai, dėl kurių gali būti sumažintos darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus teisės, derybos dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus teisių vyksta SE vadovybės ar SE darbo tarybos iniciatyva. Vietoj specialiojo derybų organo, kuris turi būti sukurtas naujai, derybas su SE vadovybe bendru sutarimu gali vesti SE darbo taryba kartu su darbuotojų, kuriems turi įtakos numatomas struktūrinis pakeitimas ir kuriems iki tol nebuvo atstovaujama SE darbo tarybos, atstovais. Jei per šias derybas nepasiekama susitarimo, taikomi 22–33 straipsniai dėl SE darbo tarybos pagal įstatymą ir 34–38 straipsniai dėl bendro valdymo pagal įstatymą.“

21 SEBG 43 straipsnyje nustatyta:

„SE negali būti piktnaudžiuojama siekiant panaikinti darbuotojų teises dalyvauti priimant sprendimus arba jų nesuteikti. Piktnaudžiavimo prielaida taikoma, jei, neįvykdžius procedūros pagal 18 straipsnio 3 dalį, struktūriniai pakeitimai, dėl kurių iš darbuotojų atimamos arba jiems nesuteikiamos teisės dalyvauti priimant sprendimus, įvyksta per vienus metus nuo SE įsteigimo.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 22 2013 m. kovo 28 d. bendrovė *O Holding SE*, kurią pagal Reglamento Nr. 2157/2001 2 straipsnio 2 dalį įsteigė *O Ltd* ir *O GmbH* – dvi bendrovės, kuriose nėra darbuotojų, kurios neturi patronuojamųjų bendrovių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/86 2 straipsnio c punktą, su darbuotojais ir kurios yra įsteigtos atitinkamai Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje, – buvo įregistruota Anglijos ir Velso bendrovių registre. Prieš įregistruojant šią bendrovę nevyko Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniuose numatytos derybos dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus.
- 23 Kitą dieną, 2013 m. kovo 29 d., *O Holding SE* tapo bendrovės *O Holding GmbH*, kurios registruota buveinė yra Hamburge (Vokietija) ir kurios stebėtojų tarybos trečdalį sudaro darbuotojų atstovai, vienintelė akcininke. 2013 m. birželio 14 d. *O Holding SE* nusprendė persitvarkyti į komanditinę ūkinę bendriją, pavadintą *O KG*. Šis formos pakeitimas registre buvo įregistruotas 2013 m. rugsėjo 2 d. Po šios pertvarkos bendras valdymas stebėtojų taryboje nebebuvo taikomas.
- 24 Nors *O KG* samdo apie 816 darbuotojų ir turi patronuojamųjų bendrovių keliose valstybėse narėse, kuriose iš viso dirba apie 2 200 darbuotojų, jos narės, t. y. komanditorė *O Holding SE* ir tikroji narė *O Management SE*, įregistruota Hamburge, kurios vienintelė akcininkė yra *O Holding SE*, nėra įdarbinusios nė vieno darbuotojo.
- 25 Nuo 2017 m. spalio 4 d. *O Holding SE* perkėlė savo registruotą buveinę į Hamburgą.
- 26 *O KG* grupės darbo taryba, manydama, kad *O Holding SE* vadovybė turėjo *a posteriori* vykdyti procedūrą, kad būtų įsteigtas specialusis derybų organas, nes turėjo patronuojamųjų bendrovių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/86 2 straipsnio c punktą, kurios samdė darbuotojus keliose valstybėse narėse, pradėjo teismo procesą pagal darbo teisę.
- 27 *Arbeitsgericht Hamburg* (Hamburgo darbo teismas, Vokietija) atmetė *O KG* grupės darbo tarybos reikalavimą, *Landesarbeitsgericht Hamburg* (Hamburgo aukštesnysis darbo teismas, Vokietija) patvirtino šį atmetimą, todėl kreiptasi į *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą.

- 28 Siekdamas išspręsti šį ginčą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalį, siejamą su Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniais, ir šios direktyvos 6 straipsnį.
- 29 Jis pažymi, kad šiose nuostatose aiškiai nenumatyta, jog derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūra, jei ji nebuvo atlikta iš anksto, turi būti įvykdyta *a posteriori*. Vis dėlto jis mano, kad, kaip matyti, be kita ko, iš minėto reglamento 1 ir 2 konstatuojamųjų dalių, šis reglamentas ir ši direktyva grindžiami principu, jog steigiant SE dalyvaujančios bendrovės arba jų patronuojamosios bendrovės vykdo ekonominę veiklą, lemiančią darbuotojų įdarbinimą, todėl, kai tik SE įsteigiama ir prieš ją įregistruojant, galima pradėti tokią derybų procedūrą.
- 30 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, įregistravus SE, kurios nė viena iš dalyvaujančių ar patronuojamųjų bendrovių nesamdo darbuotojų, siekiant Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniuose nustatyto tikslo gali būti reikalaujama *a posteriori* įvykdyti derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūrą, kai SE tampa įmone, kontroliuojančia patronuojamąsias bendroves, samdančias darbuotojus keliose valstybėse narėse.
- 31 Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tokia pareiga gali būti nustatyta bent jau pagal Direktyvos 2001/86 11 straipsnį, jei, kaip pagrindinėje byloje, SE įregistravimą ir patronuojamųjų bendrovių įsigijimą sieja glaudus laiko ryšys, nes ši aplinkybė gali skatinti daryti prielaidą, kad egzistuoja piktnaudžiaujamas susitarimas, kuriuo siekiama atimti iš darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus teises arba jiems jų nesuteikti.
- 32 Jeigu būtų nustatyta pareiga *a posteriori* įgyvendinti derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūrą, kiltų klausimų, ar jai taikomas laiko apribojimas ir ar jos įgyvendinimui taikoma valstybės narės, kurioje šiuo metu yra kontroliuojančiosios SE registruota buveinė, ar valstybės narės, kurioje ji buvo pirmą kartą įregistruota, teisė, atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamu atveju pastaroji valstybė išstojo iš Europos Sąjungos po to, kai SE registruota buveinė buvo perkelta į Vokietiją.
- 33 Šiomis aplinkybėmis *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [Reglamento Nr. 2157/2001] 12 straipsnio 2 dalį, siejamą su [Direktyvos 2001/86] 3–7 straipsniais, reikia aiškinti taip, kad kai darbuotojų neturinčios dalyvaujančios bendrovės, kurios neturi patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai (vadinamosios „darbuotojų neturinčios SE“), įsteigia kontroliuojančiąją SE ir ją įregistruoja valstybės narės registre, prieš tai neįgyvendinusios derybų procedūros dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE pagal šią direktyvą, ši derybų procedūra turi būti įgyvendinama vėliau, kai SE tampa keliose <...> valstybėse narėse esančių patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, valdančiąja įmone?
2. Jeigu Teisingumo Teismas į pirmąjį klausimą atsakytų teigiamai:
ar tokiu atveju derybų procedūra gali ir turi būti įgyvendinama *a posteriori* be jokių apribojimų laiko atžvilgiu?
3. Jeigu Teisingumo Teismas į antrąjį klausimą atsakytų teigiamai:

ar pagal [Direktyvos 2001/86] 6 straipsnį draudžiama taikyti valstybės narės, kurioje šiuo metu yra įsteigta registruota SE buveinė, teisę įgyvendinant derybų procedūrą *a posteriori*, jeigu „darbuotojų neturinti SE“ buvo įregistruota kitos valstybės narės registre prieš tai neįgyvendinus tokios procedūros ir dar prieš perkeldama registruotą buveinę tapo keliose <...> valstybėse narėse įsteigtų patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, valdančiąja įmone?

4. Jeigu Teisingumo Teismas į trečiąjį klausimą atsakytų teigiamai:

ar tai taikoma ir tuo atveju, jei valstybė, kurioje ši „darbuotojų neturinti SE“ buvo pirmą kartą įregistruota, jau perkėlus jos registruotą buveinę išstojo iš <...> Sąjungos ir šios valstybės teisės aktuose nebeliko nuostatų dėl derybų procedūros dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE įgyvendinimo?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 34 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalis, siejama su Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniais, turi būti aiškinama taip, kad, įregistravus kontroliuojančiąją SE, įsteigtą dalyvaujančių bendrovių, kurios nesamdo darbuotojų ir neturi juos samdančių patronuojamųjų bendrovių, be išankstinių derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus, nereikalaujama vėliau pradėti tokių derybų vien dėl to, kad ši kontroliuojančioji SE tampa keliose valstybėse narėse įsteigtų patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, valdančiąja įmone.
- 35 Pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą, į teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus ir prirėikus į jo genezę (2022 m. spalio 18 d. Sprendimo *IG Metall ir ver.di*, C-677/20, EU:C:2022:800, 31 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 36 Pirma, iš Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalies matyti, kad, išskyrus atvejus, kai vadovaudamasis Direktyvos 2001/86 3 straipsnio 6 dalimi specialusis derybų organas nusprendė nepradėti derybų arba užbaigti jau pradėtas derybas arba kai šios direktyvos 5 straipsnyje nurodytas derybų laikotarpis baigėsi nesudarius susitarimo, „SE negali būti registruojama tol, kol pagal [Direktyvos 2001/86] 4 straipsnio nuostatas nėra sudarytas susitarimas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sąlygų“. Vadinasi, toks susitarimas turi būti sudarytas ir derybos dėl jo turi vykti prieš įregistruojant SE.
- 37 Kaip nurodyta šio 12 straipsnio 2 dalyje ir kaip matyti iš Reglamento Nr. 2157/2001 1 straipsnio 4 dalies, siejamos su šio reglamento 19 konstatuojamąja dalimi, Direktyvos 2001/86 nuostatos dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus laikomos neatsiejama šio reglamento dalimi ir privalo būti taikomos kartu.

- 38 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „[k]ai dalyvaujančių bendrovių valdymo arba administraciniai organai parengia SE steigimo planą, jie iš karto, kai tik paskelbiamas <...> kontroliuojančiosios bendrovės steigimo sąlygų projektas <...>, imasi būtinų priemonių, <...> kad su [šių] bendrovių darbuotojų atstovais būtų galima pradėti derybas dėl priemonių, susijusių su darbuotojų dalyvavimu priimant SE sprendimus“.
- 39 Pagal šio 3 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies antrą pastraipą „šiuo tikslu“ įsteigiamas specialusis derybų organas, kurį dalyvaujančių bendrovių kompetentingi organai „prieš registruojant SE“ turi informuoti „apie SE steigimo planą ir faktinį jos steigimo procesą“. Taigi specialiojo derybų organo sukūrimas ir derybos dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE tvarkos yra glaudžiai susiję su SE steigimu ir vyksta būtent tokiomis aplinkybėmis.
- 40 Kaip teisingai pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir visos pagrindinės bylos šalys bei Teisingumo Teisme pastabas pateikę suinteresuotieji asmenys, iš tarpusavyje siejamų Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalies ir Direktyvos 2001/86 3 straipsnio 1–3 dalių matyti, kad šalių derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE sąlygų procedūra siekiant sudaryti susitarimą dėl šių sąlygų paprastai turi vykti steigiant SE ir prieš ją įregistruojant. Taigi šios nuostatos netaikomos jau įsteigta SE, jeigu ją steigiant dalyvavusios bendrovės tuo metu neturėjo darbuotojų ir dėl to šių bendrovių valdymo arba administraciniai organai negalėjo pradėti derybų su šių bendrovių darbuotojų atstovais dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE prieš įregistruojant tokią SE.
- 41 Vis dėlto šioje direktyvoje numatyti trys atvejai, kai ši procedūra pradedama arba gali būti pradėta vėlesniame etape.
- 42 Pirma, Direktyvos 2001/86 3 straipsnio 6 dalies pirmoje pastraipoje nurodyta, kad specialusis derybų organas gali nuspręsti nepradėti naujų derybų arba nutraukti pradėtąsias ir taip atverti kelią įregistruoti SE. Specialiojo derybų organo veikla atnaujinama šio 3 straipsnio 6 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatytais sąlygomis ne anksčiau kaip praėjus dvejiems metams nuo tokio sprendimo priėmimo, siekiant nuspręsti, ar reikia atnaujinti derybas su vadovybe.
- 43 Antra, iš šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalies h punkto galima daryti išvadą, kad derybos gali būti vėliau atnaujintos ir tuomet, kai šalys sudarė susitarimą dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE ir jis galioja. Tarp įvairios informacijos, kuri turi būti nurodyta tokiaame susitarime, šiame h punkte reikalaujama nustatyti „pakartotinio susitarimo svarstymo atvej[us] ir tvark[ą]“.
- 44 Trečia, Direktyvos 2001/86 priedo, kuriame įtvirtintos standartinės taisyklės taikomos laikantis šios direktyvos 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytų sąlygų, kai šalys taip susitaria arba nesant susitarimo, 1 dalies g punkte numatyta, kad praėjus ketveriems metams po įsteigimo pagal šio priedo nuostatas įsteigtas darbuotojams atstovaujantis organas išnagrinėja, ar pradėti derybas dėl susitarimo dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE sąlygų.
- 45 Vis dėlto pirmajame klausime nurodytas atvejis, kai kontroliuojančiąją SE įsteigia darbuotojų neturinčios dalyvaujančios bendrovės, kurios neturi patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, ir ją įregistruoja prieš tai neįgyvendinusios derybų procedūros dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus SE per šiuo tikslu sukurtą specialųjį derybų organą, neatitinka nė vieno iš trijų minėtų atvejų, kai toks specialusis derybų organas buvo sukurtas steigiant SE. Taigi pagal Direktyvą 2001/86 nereikalaujama tokiu atveju vėliau įgyvendinti derybų procedūros dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus jau įsteigtoje SE.

- 46 Antra, iš Reglamento Nr. 2157/2001 21 konstatuojamosios dalies matyti, kad Direktyva 2001/86 siekiama užtikrinti, kad darbuotojai turėtų teisę dalyvauti sprendžiant klausimus ir priimant sprendimus, lemiančius jų SE egzistavimą, o šios direktyvos 3 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad šiuo tikslu priimtomis specialiomis nuostatomis siekiama „užtikrinti, kad prie SE steigimo prisidedančių bendrovių darbuotojai įsteigus SE ir toliau dalyvautų priimant sprendimus arba jų dalyvavimas nesumažėtų“. Be to, šios direktyvos 6–8 konstatuojamosiose dalyse nurodyta, kad „visais SE steigimo atvejais reikėtų užtikrinti informavimo ir konsultavimo tvarką transnacionaliniu lygmeniu“, kad įgytas darbuotojų teises dalyvauti priimant sprendimus „reikėtų išlaikyti perleidžiant jas jau įsteigtai SE, jeigu šalys nesusitaria kitaip“, ir kad konkrečią kiekvienai SE taikomą tvarką „atitinkamos šalys pirmiausia turėtų nustatyti atitinkamų šalių susitarimu arba, jeigu tokio susitarimo nėra, taikydamos papildomų taisyklių rinkinį“.
- 47 Direktyvos 2001/86 konstatuojamosiose dalyse nurodyta, kad įgytų darbuotojų teisių dalyvauti priimant sprendimus garantija ir šalių derybos dėl konkrečios šio dalyvavimo tvarkos siejamos su SE „steigimu“. Taigi šios konstatuojamosios dalys nepatvirtina teiginio, kad pirmajame klausime minimu atveju šios direktyvos 3–7 straipsniuose nurodyta derybų procedūra turi būti pradėta vėliau, jau įsteigtoje SE.
- 48 Be to, pagal Reglamento Nr. 2157/2001 1 ir 2 konstatuojamąsias dalis šiuo reglamentu siekiama egzistuojančioms skirtingų valstybių narių bendrovėms, kurių veikla neapsiriboja vien vietinių poreikių tenkinimu, suteikti galimybę reorganizuoti veiklą Sąjungos lygmeniu ir vienyti savo potencialą. Vis dėlto šiose konstatuojamosiose dalyse nėra nieko, kas leistų daryti išvadą, jog Direktyvos 2001/86 nuostatos, susijusios su derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūra, turi būti *mutatis mutandis* taikomos jau įsteigtai SE, kai ją įsteigusios dalyvaujančios bendrovės ekonominę veiklą, kuriai reikalinga įdarbinti darbuotojus, pradėjo vykdyti jau po to, kai buvo įsteigta ši SE.
- 49 Taip pat pažymėtina, kad Direktyvos 2001/86 18 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, jog „atsižvelgiant į darbuotojų teises, galiojusias prieš įsteigiant SE, jiems turėtų būti suteiktos teisės dalyvauti priimant sprendimus SE („prieš“ ir „po“ principas)“, ir pridėdama, kad „toks požiūris turėtų būti taikomas ne tik steigiant naują SE, bet ir struktūriniais veikiančios SE pokyčiams ir jų proceso paveiktoms bendrovėms“.
- 50 Vis dėlto šioje direktyvoje nėra jokios nuostatos, dėl kurios kiltų pareiga pradėti derybas dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus arba kuri išplėstų egzistuojančių darbuotojų teisių dalyvauti priimant sprendimus garantiją tais atvejais, kai struktūriniai pakeitimai daromi kontroliuojančioje SE, kurią jau įsteigė darbuotojų neturinčios dalyvaujančios bendrovės, kurios neturi patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad iš šios konstatuojamosios dalies negalima kildinti pareigos vėliau pradėti šias derybas pirmajame klausime nurodytu atveju.
- 51 Trečia, šio sprendimo 36–50 punktuose pateiktą pažodinį, kontekstinį ir teleologinį aiškinimą patvirtina Direktyvos 2001/86 parengiamieji dokumentai, iš kurių, kaip išvados 54 punkte pažymėjo generalinis advokatas, matyti, kad galimybės pradėti derybas *a posteriori* nebuvimą lėmė ne rengiant šią direktyvą padaryta klaida, o sąmoningas Sąjungos teisės aktų leidėjo pasirinkimas, kylantis iš „prieš ir po“ principu pagrįsto kompromiso.
- 52 Iš 1997 m. gegužės mėn. ekspertų grupės „Europos darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus sistemos“ galutinės ataskaitos (*Davignon* ataskaita) (C4-0455/97) 49 ir 50 punktų matyti, kad ši grupė, padėjusi atnaujinti teisėkūros diskusijas dėl SE statuto darbuotojų dalyvavimo priimant

- sprendimus klausimais, konkrečiai nagrinėjo klausimą, ar derybos turėjo vykti prieš įregistruojant SE, ar ją įregistravus. Ši grupė aiškiai rekomendavo surengti tokias derybas prieš įregistravimą, siekiant užtikrinti nuspėjamumą akcininkams ir darbuotojams, taip pat SE veiklos stabilumą.
- 53 Šis požiūris buvo patvirtintas priimant Direktyvą 2001/86, tai atskleidžia aplinkybė, kad Europos Sąjungos Taryba nepritarė Europos Parlamento pasiūlytai 7a konstatuojamosios dalies pataisai, pagal kurią būtų aiškiai numatytos naujos derybos dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus tuo atveju, jei įsteigus SE būtų vykdomas reikšmingas pertvarkymas.
- 54 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalyje, siejamoje su Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniais, nenustatyta pareigos pirmajame klausime nurodytu atveju vėliau pradėti derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus procedūros jau įsteigtoje ir įregistruotoje SE.
- 55 Vis dėlto, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kuris taip pat nurodė galimybę, kad pareiga pradėti vėlesnę derybų procedūrą jau įsteigtoje SE gali būti grindžiama šios direktyvos 11 straipsniu, galiausiai reikia pažymėti, kad pagal šį straipsnį, pavadintą „Netinkamas tvarkos taikymas“, reikalaujama, kad valstybės narės, laikydamosi Sąjungos teisės, imtųsi tinkamų priemonių, „neleidžiančių netinkamai naudotis SE, kai siekiama atimti iš darbuotojų teises dalyvauti priimant sprendimus arba neleisti jomis pasinaudoti“.
- 56 Direktyvos 2001/86 11 straipsnyje, kuris į Vokietijos Federacinės Respublikos teisę buvo perkeltas SEBG 43 straipsniu, valstybėms narėms paliekama diskrecija pasirinkti tinkamas priemonės, kurių reikia imtis šiuo klausimu, su sąlyga, kad laikomasi Sąjungos teisės, ir nenustatyta pareigos pirmajame klausime nurodytu atveju vėliau pradėti šią derybų procedūrą.
- 57 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimai turi būti suprantami kaip susiję su Direktyvos 2001/86 11 straipsnyje vartojama „netinkamo naudojimosi“ sąvoka, pakanka priminti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją siekiant įrodyti piktnaudžiavimą, reikia, pirma, kad būtų visuma objektyvių aplinkybių, iš kurių būtų matyti, kad, nepaisant formalaus Sąjungos teisės aktuose numatytų sąlygų laikymosi, šiais teisės aktais užsibrėžtas tikslas nebuvo pasiektas, ir, antra, kad būtų subjektyvus aspektas, pasireiškiantis siekiu gauti naudos iš Sąjungos teisės aktų, dirbtinai sukuriant sąlygas, kurių reikia jai gauti (šiuo klausimu žr. 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *BMW Bank ir kt.*, C-38/21, C-47/21 ir C-232/21, EU:C:2023:1014, 285 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 58 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2157/2001 12 straipsnio 2 dalis, siejama su Direktyvos 2001/86 3–7 straipsniais, turi būti aiškinama taip, kad, įregistravus kontroliuojančiąją SE, įsteigtą dalyvaujančių bendrovių, kurios neįdarbina darbuotojų ir neturi juos įdarbinančių patronuojamųjų bendrovių, be išankstinių derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus, nereikalaujama vėliau pradėti tokių derybų vien dėl to, kad ši kontroliuojančioji SE tampa keliose valstybėse narėse įsteigtą patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, valdančiąja įmone.

Dėl antrojo–ketvirtojo klausimų

- 59 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį–ketvirtąjį klausimus.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 60 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto 12 straipsnio 2 dalis, siejama su 2001 m. spalio 8 d. Tarybos direktyvos 2001/86/EB, papildančios Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus, 3–7 straipsniais,

turi būti aiškinama taip:

įregistravus kontroliuojančiąją Europos bendrovę (SE), įsteigtą dalyvaujančių bendrovių, kurios neįdarbina darbuotojų ir neturi juos įdarbinančių patronuojamųjų bendrovių, be išankstinių derybų dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus, nereikalaujama pradėti tokių derybų vien dėl to, kad ši kontroliuojančioji SE tampa keliose valstybėse narėse įsteigtų patronuojamųjų bendrovių, kuriose dirba darbuotojai, valdančiąja įmone.

Parašai.